

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства економіки,
довкілля та сільського господарства
України

19 січня 2026 року № 784

Методика
визначення відповідності сортів соняшнику однорічного
(*Helianthus annuus* L.) критеріям відмінності, однорідності та стабільності

1. Методика визначає особливості проведення досліджень із установаження відповідності сортів соняшнику однорічного (*Helianthus annuus* L.) (за виключенням сортів декоративного напрямку використання) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Методика).

2. Методика застосовується до експертного закладу: Українського інституту експертизи сортів рослин (далі – Інститут).

3. Терміни, наведені в цій Методиці, уживаються у значеннях, наведених у Законі України «Про охорону прав на сорти рослин».

4. Інститут забезпечує проведення кваліфікаційної експертизи відповідності сортів соняшнику однорічного (*Helianthus annuus* L.) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Експертиза).

5. Для дослідження використовують насіння.

Компетентний орган визначає кількість, якість, дату і місце постачання насіння для дослідження.

Мінімальна кількість насіння на один пункт дослідження Інституту становить 3000 шт. для інбредних ліній (або 0,2 кг для дрібнонасінного сорту, 0,25 кг – середньонасінного та 0,4 кг – крупнонасінного), 0,5 кг для гібридів і перехреснозапильних сортів.

Під час Експертизи гібридів додатково надають 3000 сім'янок кожного батьківського компоненту (наприклад, для простого гібрида: материнська лінія (чоловічостерильна лінія і батьківська лінія) (або масу сім'янок відповідної фракції)).

Використано документ TG/81/7, 2023. Зміни і доповнення внесено: Костенко Н. П., Носуля А. М., Васьківська С. В., Лікар С. П., 2025.

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

У випадку лінії з чоловічою стерильністю додатково постачають 3000 сім'янок фертильного аналогу стерильної лінії (або масу сім'янок відповідної фракції).

Для проведення Експертизи використовується насіння здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та яке відповідає вимогам, установленим Компетентним органом.

Насіння для дослідження не обробляється.

6. Дослідження тривають два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності Експертизу продовжують на третій вегетаційний цикл.

Для проведення Експертизи гібридів разом з гібридом, заявленим для набуття прав, надаються батьківські компоненти: для простого гібрида – дві вихідні лінії, трилінійного гібрида – простий гібрид та три лінії, подвійного гібрида – два простих гібрида та чотири лінії, які є складовими простих гібридів. Якщо гібрид, який подається для набуття прав, містить у своєму складі зареєстровану лінію (успішно пройшла Експертизу і має офіційний морфологічний опис) – польові дослідження зазначеної вище лінії тривають один незалежний цикл.

У разі якщо лінія як батьківський компонент входить до складу декількох гібридів одного заявника, польові дослідження здійснюють один раз.

Експертизу проводять у двох пунктах дослідження Інституту (основному та додатковому).

Експертиза на додатковому пункті дослідження здійснюється за клопотанням заявника для врахування результатів досліджень на випадок форс-мажорних обставин на основному пункті дослідження відповідно до статті 14¹ Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні».

Дослідження виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, та достатнє проявлення характерних ознак сорту.

Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки зазначено у другій колонці Таблиці ознак сортів соняшнику однорічного (*Helianthus annuus* L.) (далі – Таблиця ознак) та примітці до неї (додаток до цієї Методики).

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження включає 40 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,50 м.

Під час Експертизи можуть бути проведені додаткові дослідження.

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу проявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип

проявлення ознаки зазначається в першій колонці Таблиці ознак (додаток до цієї Методики).

7. Ознаки, що використовують для оцінки відмінності, однорідності й стабільності та ступені їх проявлення зазначені у другій і третій колонках Таблиці ознак (додаток до цієї Методики). Кожному ступеню проявлення ознаки присвоєно коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів становить кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

8. Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Оцінку на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо такий досліджуваний сорт може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним.

Коли неможливо чітко вирізнити досліджуваний сорт серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому дослідженні.

Якщо для експертизи на відмінність користувалися методом електрофорезу ензимів, визначення популяційного стандарту й довірчого рівня приймається як і для інших ознак. Усі рослини інбредної лінії з одним або більше локусів гетерозиготних з одним алелем у кожному локусі, наближеним до інбредної лінії (наприклад, АХ), потрібно відносити до міжлінійних рослин. У всіх інших випадках гетерозиготності так само, як і за присутності одного стороннього алеля в одному локусі зі статусом гомозиготності, потрібно розглядати як домішку.

Оцінка відмінності гібридів, попередня експертиза батьківських компонентів за кодовою формулою може бути здійснена відповідно до таких рекомендацій:

опис батьківських компонентів відповідно до Методики;

перевірка оригінальності (відмінності) батьківських компонентів порівняно з довідково-інформаційним фондом за ознаками, зазначеними у другій колонці Таблиці ознак (додаток до цієї Методики) для перевірки найближчих інбредних ліній;

перевірка оригінальності (відмінності) формули гібрида порівняно з загальновідомими гібридами з урахуванням найближчих інбредних ліній;

оцінка відмінності на рівні гібриду з близькою формулою.

9. Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності інбредних ліній приймається популяційний стандарт 2 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 40 рослин допускаються дві нетипові. Такий же популяційний стандарт і рівень ймовірності приймають для оцінки однорідності міжлінійних гібридів та ізогенних фертильних рослин у чоловічостерильній лінії.

За оцінки однорідності простих гібридів приймається популяційний стандарт 5 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 40 рослин допускаються чотири нетипові.

За оцінки однорідності трилінійних та інших типів гібридів і перехреснозапильних сортів використовують відносні межі мінливості методом порівняння з достатньо вивченими сортами.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

Допустима кількість нетипових рослин
залежно від розміру проби і форми гібрида

Походження	Нетипові рослини (домішки)	Кількість обстежуваних рослин	Дозволяється кількість нетипових рослин (домішок)
Інбредні лінії ¹⁾ чоловічої стерильності (популяційний стандарт – 2 %, рівень ймовірності – 95 %)	Міжлінійні рослини та ізогенні фертильні рослини	19–41	2
		42–69	3
		70–99	4
		100–131	5
	Інші нетипові рослини	19–41	2
		42–69	3
		70–99	4
		100–131	5
Інбредні лінії чоловічої стерильності (популяційний стандарт – 2 %, рівень ймовірності – 95 %)	Усі нетипові рослини	19–41	2
		42–69	3
		70–99	4
		100–131	5
Прості гібриди (популяційний стандарт – 5 %, рівень ймовірності – 95 %)	Усі нетипові рослини	17–28	3
		29–40	4
		41–53	5
		54–67	6
		68–81	7
		82–95	8

		96–110	9
		111–125	10

¹ Для прикладу: чоловічостерильна інбредна лінія з двома міжлінійними рослинами і двома нетиповими за ознаками листків, обстеженими на 40 рослинах, є однорідною. З іншого боку, чоловічостерильна інбредна лінія з трьома нетиповими рослинами за ознаками листків, обстеженими на 40 рослинах, є неоднорідною.

10. Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, зазначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи в разі особливого циклу розмноження, у кінці кожного такого циклу.

Коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

У разі необхідності можуть бути проведені дослідження з Експертизи на стабільність.

Стабільність батьківських компонентів або перехреснозапильних сортів, за необхідності, може бути перевірена або шляхом вирощування наступного покоління, або шляхом випробування нового насіння, щоб переконатися, що воно демонструє ті самі ознаки та ступені їх проявлення, які отримано за попереднім наданим насінням.

Дослідження стабільності гібрида, за необхідності, проводять шляхом визначення однорідності та стабільності його батьківських компонентів.

11. Досліджувані сорти групують із подібними загальновідомими сортами для полегшення оцінки відмінності. Для групування використовують ознаки, які не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

листок: інтенсивність зеленого забарвлення (ознака 4 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики));

листок: пухирчатість (ознака 5 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики));

час початку цвітіння (ознака 14 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики));

лише для гібридів і перехреснозапильних сортів. Рослина: за природною висотою (ознака 28 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики));

рослина: галуження (ознака 29 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики));

сім'янка: смужки на краях (ознака 39 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики));

сім'янка: смужки між краями (ознака 40 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики));

лише для інбредних ліній. Рослина: за природною висотою (ознака 45 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики)).

Для чіткої реєстрації проявлення ознаки поряд з досліджуваними сортами рекомендовано висівати сорти-еталони.

Додаток
до Методики визначення
відповідності сортів соняшнику
однорічного (*Helianthus annuus* L.)
критеріям відмінності,
однорідності та стабільності

Таблиця ознак сортів соняшнику однорічного (*Helianthus annuus* L.)

№ з/п	Ознака	Ступінь проявлення ознаки	Код прояву ознаки	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1 (* QL	Гіпокотиль: антоціанове забарвлення VG 10	відсутнє	1	HA 850
		наявне	9	RHA 271, Issanka
2 QN	Гіпокотиль: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 10	слабка	3	OB724
		помірна	5	TRC3285, HA 290
		сильна	7	F7AW1MOA, RHA 271, Issanka
3 (* QN	Листок: розмір MS/VG (a) 55–57	малий	3	PH5002R, HA 124, RHA 274
		середній	5	LC1093, OB724, HA 821
		великий	7	IA1169DMR, DK 3790, Лакомка
4 (* QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VG (a) 51–55	слабка	3	RHA 274
		помірна	5	H11050R, HA 821
		сильна	7	HA 303, Issanka
5 (* QN	Листок: пухирчатість VG (a) 51–55	відсутня або дуже слабка	1	F5DN3MA
		слабка	3	F7AX2JA, IR79DMR, HA 342, RHA 273
		помірна	5	HA89, IB1088DMR, HA 291, Issanka
		сильна	7	TRC2342, HA 303, RHA 361

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

		дуже сильна	9	
Продовження додатка				
1	2	3	4	5
6 (* (+ QN	Листок: зубці VG (a) 51–55	окремі або дуже дрібні	1	99D40R, HA 393
		дрібні	3	IR79DMR, HA 124
		помірні	5	HA89, TRC2342, RHA 271
		великі	7	PB1458DMR, RHA 299, Ранок
		дуже великі	9	
7 (+ PQ	Листок: форма поперечного перерізу VG (a) 53–55	сильно увігнута	1	RT9513
		слабко увігнута	2	
		плеската	3	PH5002R
		слабко випукла	4	
		сильно випукла	5	
8 (+ PQ	Листок: форма верхівки VG (a) 53–55	ланцетна	1	
		від ланцетної до вузькотрикутної	2	
		вузькотрикутна	3	RT0976, RHA 855
		помірно трикутна	4	RT9513
		широкотрикутна	5	BT0835, HA 821
		від широкотрикутної до загостреної	6	
		від широкотрикутної до округлої	7	
		загострена	8	HA 124, Місцевий 9
		округла	9	HA 234
9 (* (+ QN	Листок: вушка VG (a) 53–55	відсутні або дуже малі	1	37025, HA 290
		малі	3	T0954LM, RHA-274
		помірні	5	HA 852
		великі	7	HA 89, F6AH6MO
		дуже великі	9	RHA299, HA 303
10 (+ QN	Листок: крила (паренхіма листка при основі бічних жилок) VG (a) 53–55	відсутні або дуже слабо виражені	1	T0954LM, HA 89
		слабко виражені	2	F7AW1MOA, RHA 348
		сильно виражені	3	13013, RHA 274, RHA 348

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Продовження додатка

1	2	3	4	5
11 (* (+ QN	Листок: кут між найнижчими бічними жилками VG (a) 53–55	гострий	1	T0860LM, HA 290, RHA 295
		прямий або близький до прямого	2	F7AW1MOA, HA 89
		тупий	3	TFC3767B, HA 303, Issanka
12 (+ QN	Листок: положення верхівки листка відносно місця прикріплення пластинки (на 2/3 висоти рослини) VG, (a) 53–55	нижче	3	RHA 275, MR 19
		на рівні	5	RHA 274, Issanka
		вище	7	RHA 400
13 QN	Стебло: опушення верхівки (останні 5 см) VG 59–61	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	RHA 271, RHA 274, Issanka
		помірне	5	RHA 273
		сильне	7	HA 303
		дуже сильне	9	
14 (* (+ QN	Час початку цвітіння VG/MS 61	дуже ранній	1	RHA283, HA 302, RHA 381
		ранній	3	T0860LM, RHA 273
		середній	5	H11050R, RHA 274
		пізній	7	RT7710, RHA 271
		дуже пізній	9	Kisvárdai, LGR27, RHA 361
15 QN	Язичкові квітки: щільність розміщення VG 63–65	нешільне	3	HA 385
		помірно щільне	5	99D40R, HA89
		щільне	7	
16 (+ PQ	Язичкові квітки: за формою VG 63–65	веретеноподібні	1	
		вузькоюяцеподібні	2	RHA 274
		широкоюяцепо- дібні	3	HA 821, Запорізький кондитерський
		округлі	4	
17 (+)	Язичкові квітки: положення	плескате	1	HA 89, IR79DMR
		зігнуте за	2	PH5002R

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

QL	VG 63–65	довжиною	3	F5DN3MA, HA 234
		хвилясте		

Продовження додатка

1	2	3	4	5
		сильно зігнуте у напрямку кошика	4	
		сильно загнуте до задньої сторони кошика	5	
18 QN	Язичкові квітки: за довжиною MS/VG 63–65	короткі	3	RHA 361, MR-19
		середні	5	SF9074MA, HA 89
		довгі	7	
19 (* (+) PQ	Язичкові квітки: забарвлення VG 63–65	жовтувато-біле	1	RHA381
		світло-жовте	2	F7AW1MOA
		помірно жовте	3	RT7710, HA 89
		оранжево-жовте	4	U0881BG, RHA 361
		оранжеве	5	OB724, P211R, RHA 295
		пурпурове	6	
		червонувато-коричневе	7	
		строкате	8	
20 PQ	Трубчасті квітки: забарвлення VG 63–65	жовте	1	STR226, TRC2342
		оранжеве	2	F7AW1MOA, HA89
		пурпурове	3	Issanka
21 (+) QL	Трубчасті квітки: антоціанове забарвлення приймочки маточки VG 63–65	відсутнє	1	HA 89
		наявне	9	HA 348, Issanka
22 (+) QN	Трубчасті квітки: інтенсивність антоціанового забарвлення приймочки маточки VG 63–65	слабка	3	RT7710, HA 290, HA 394, RHA 274
		помірна	5	R6ST2MI, TRC2342, HA 60, HA 291
		сильна	7	F7AW1MOA, RHA 348, Issanka
23 (*	Трубчасті квітки: продукування пилку	відсутнє	1	F7AW1MOA, HA89
		наявне	9	IR79DMR, RHA274

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

QL	VG 63–65			
24 (+) PQ	Листки обгортки: за формою VG	чітко видовжені	1	T0954LM, HA 379

Продовження додатка

1	2	3	4	5
	63–65	(нечітко видовжені, нечітко округлі)	2	IR79DMR, HA 292
		чітко округлі	3	IB1088DMR, RHA 801
25 (+) QN	Листки обгортки: верхівка за довжиною MS/VG 63–65	коротка	3	RHA 273, RHA 361
		середня	5	HA89, T0954LM, HA 302, RHA 274
		довга	7	HA 292, Issanka
		дуже довга	9	U0881BG
26 QN	Листки обгортки: інтенсивність зеленого забарвлення зовнішнього боку VG 63–65	слабка	3	T0243HG
		помірна	5	T0954LM, HA 850
		сильна	7	RT8711, HA 303
27 QN	Листки обгортки: положення відносно кошика VG 69–73	не охоплює або дуже злегка охоплює	1	HA89, RT0976, RHA 274
		злегка охоплює	2	F7AW1MOA, HA 337, HA 343
		сильно охоплює	3	94RT9513, RHA 234
28 (* QN	Лише для гібридів і перехреснозапильних сортів. Рослина: за природною висотою MS 69–73	дуже низька	1	Antonil
		низька	3	GK Milia
		середня	5	Sumiko
		висока	7	Marley
		дуже висока	9	Kisvárdai
29 (* QL	Рослина: галушення VG 69–89	відсутнє	1	HA89, OB724
		наявне	9	RHA274, T0954LM, RHA 271
30 (* (+) PQ	Лише для сортів з наявним галушенням рослин. Рослина: тип галушення VG 69–89	лише біля основи	1	
		переважно біля основи	2	
		за всією висотою	3	H11050R, RHA 273
		переважно біля верхівки	4	RHA274, T0954LM, RHA 271

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

31 QN	Лише для сортів з наявним галуженням рослин. Рослина: положення найвищого бічного	лише на верхівці	5	TRC2342, RHA 294
		нижче	1	PH5004R, RHA 361
		на рівні	2	T0954LM, RHA 857
		вище	3	99D40R, RHA 274

Продовження додатка

1	2	3	4	5
	кошика відносно центрального кошика VG, 69–89			
32 (* (+) QN	Кошик: положення VG 80–89	горизонтальне	1	RT8711
		нахилене	2	
		вертикальне	3	RT0976, RHA 395
		напівобернене донизу з прямим стеблом	4	U0881BG
		напівобернене донизу з зігнутим стеблом	5	
		обернене донизу з прямим стеблом	6	F5DN3MA
		обернене донизу зі злегка зігнутим стеблом	7	
		обернене донизу з сильно зігнутим стеблом	8	
		дуже обернене	9	
33 (* (+) QN	Кошик: діаметр MS/VG 80–89	малий	3	RT0976, RHA 273
		середній	5	BT0835, HA89, RHA 271
		великий	7	F5DN3MA
34 (* (+) PQ	Кошик: за формою з боку сім'янок VG 85–87	сильно увігнутий	1	
		злегка увігнутий	2	R5PG6MJ
		плескатий	3	RT8711, RHA 273
		злегка випуклий	4	HA89, R6ST2MI
		сильно випуклий	5	T0916LG
		деформований	6	TRC3398R, RHA 271
35 QN	Сім'янка: розмір MS/VG 99	малий	3	TRC2342, RHA 801
		середній	5	HA89, OB724
		великий	7	FT2603, Kisvárdai,

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

				Запорізький кондитерський
		дуже великий	9	HA 316
36 (* (+ PQ	Сім'янка: форма VG 99	видовжена	1	BT0835
		вузькоюйцеподіб- на	2	H11050R, RHA 271
		широкоюйцепо- дібна	3	F7AW1MOA, HA89

Продовження додатка

1	2	3	4	5
		округла	4	
37 QN	Сім'янка: за товщиною відносно ширини MS/VG 99	тонка	3	RHA 274
		середня	5	F7AW1MOA, FR83322, RHA 271
		товста	7	85C11R, F7AX2MA
38 (* (+ PQ	Сім'янка: основне зabarвлення VG 99	біле	1	Labud
		світло-сіре	2	RW666IMI
		сіре	3	RT9513
		світло-коричневе	4	IR79DMR
		помірно коричневе	5	H11050R, RHA 273
		темно-коричневе	6	B0644LM
		чорне	7	HA89, T0954LM
		пурпурове	8	Issanka
39 (* (+ QN	Сім'янка: смужки на краях VG 99	відсутні або дуже слабко виражені	1	T0954LM, RHA 273, Issanka
		слабко виражені	2	OB724
		сильно виражені	3	HA89, U0881BG
40 (* (+ QN	Сім'янка: смужки між краями VG 99	відсутні або дуже слабко виражені	1	T0954LM, RHA 273
		слабко виражені	2	LGR27, RHA 293, Кондитерський
		сильно виражені	3	HA89, U0881BG
41 (* PQ	Сім'янка: забарвлення смужок VG 99	біле	1	U0881BG, RHA 295
		сіре	2	99D40R, HA 89
		коричневе	3	F1164LM, HA 292
		чорне	4	
42 QL	Сім'янка: плямистість перикарпію VS 99	відсутня	1	
		наявна	9	
43	Стійкість проти	відсутня	1	

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D0400000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

QL	вовчка (<i>Orobanche cumana</i>) VS	наявна	9	
44 QL	Стійкість проти несправжньої борошнистої роси (<i>Plasmopara helianthi</i> Novot F. <i>Helianthi</i> Novot.) VS	відсутня	1	
		наявна	9	

Продовження додатка

1	2	3	4	5
45 (* QN	Лише для інбредних ліній. Рослина: за природною висотою MS 69–73	дуже низька	1	FR810RM1
		низька	3	OB724
		середня	5	U0881BG
		висока	7	R6ST2MI
		дуже висока	9	31G03
46 (+ QL	Трубчасті квітки: антоціанове забарвлення чашолистків VG 63–65	відсутнє	1	F7EW4IMO
		наявне	9	OKD4447R, TRC2342
47 (+ QL	Трубчасті квітки: антоціанове забарвлення пиляків VG 63–65	відсутнє	1	R4NO4MJ
		наявне	9	R5XY3MJS

Примітка:

Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до методик визначення відповідності сортів критеріям відмінності, однорідності та стабільності усіма країнами-членами Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин, за винятком випадків, коли проявлення попередньої ознаки або умови навколишнього природного середовища це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак;

(a) – пояснення до таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано у другій колонці Таблиці ознак:

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

MG – разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS – вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG – візуальна разова оцінка групи рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

Експертизі підлягає щонайменше 40 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 40 рослин або частин 40 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 40 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

Пояснення до Таблиці ознак:

1) Коди фаз росту і розвитку рослин із ВВСН (Meier, 1997)* – соняшнику однорічного (*Helianthus annuus* L.)

Код	Назва фази росту і розвитку
1	2
Основні стадії розвитку 0. Проростання	
00	Сухе насіння (сім'янка)
01	Початок набубнявіння насіння
03	Повне набубнявіння насіння
05	Поява корінця з насіння
06	Подовження корінця, формування кореневих волосків
07	Поява гіпокотиля та сім'ядолей з насінневої оболонки
08	Гіпокотиль вийшов на поверхню ґрунту; видно вигин гіпокотиля
09	Поява: гіпокотиль з сім'ядолями над поверхнею ґрунту
Основні стадії розвитку 1. Розвиток листка	
10	Сім'ядолі повністю розгорнулися
12	Два листки (перша пара листків) розгорнулися
14	Чотири листки (друга пара листків) розгорнулися
15	П'ять листків розгорнулися
16	Шість листків розгорнулися
17	Сім листків розгорнулися
18	Вісім листків розгорнулися
19	Дев'ять і більше листків розгорнулися
1* (Подовження стебла може відбутися раніше, ніж стадія 19; у цьому	

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

випадку продовження у основній стадії розвитку 3)	
Основні стадії розвитку 3: Подовження стебла	
30	Початок подовження стебла
31	Перше помітно розвинете міжвузля
32	Друге помітно розвинете міжвузля
33	Третє помітно розвинете міжвузля
3...	Безперервні етапи до...
39	Дев'ять і більше помітно розвинутих міжвузль
Основна стадія росту 5. Поява кошика (суцвіття)	
51	Кошик видно лише між наймолодшими листками
53	Кошик відокремлюється від наймолодших листків, листки обгортки відрізняються від листків

Продовження таблиці

1	2
55	Кошик відокремлений від наймолодшого листка
57	Кошик чітко відокремлений від листків
59	Язичкові квітки видно між листками обгортки; кошик ще закритий
Основна стадія росту 6. Цвітіння	
61	Початок цвітіння: язичкові квітки подовжені, що виходять за межі диску, трубчасті квітки видно у зовнішній третині кошика
63	Трубчасті квітки розкрилися у зовнішній третині кошика під час цвітіння (видно пиляки та маточка)
65	Повне цвітіння: трубчасті квітки розкрилися в середній третині кошика (видно пиляки та маточка)
67	Цвітіння припиняється: трубчасті квітки розкрилися на внутрішній третині кошика (видно пиляки та маточка)
69	Кінець цвітіння: більшість трубчастих квіток закінчили цвітіння, язичкові квітки сухі або відпали
Основна стадія росту 7. Розвиток сім'янки (насіння)	
71	Сім'янки на зовнішньому краї кошика сірі та досягли остаточного розміру
73	Сім'янки на зовнішній третині кошика сірі та досягли остаточного розміру
75	Сім'янки на середній третині кошика сірі та досягли остаточного розміру
79	Сім'янки на внутрішній третині кошика сірі та досягли остаточного розміру
Основна стадія росту 8. Достигання	
80	Початок достигання: сім'янки на зовнішній третині антокарпія чорне і тверде. Задня частина антокарпія ще

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

	зелена
81	Сім'янки на зовнішній третині антокарпія темне і тверде. Задня частина антокарпія ще зелена
83	Темний антокарпій жовтувато-зелений, листки обгортки ще зелені. Сім'янки містять близько 50 % сухої речовини
85	Сім'янки на середній третині антокарпія темне і тверде. Задня частина антокарпію жовта, листки обгортки з коричневими краями. Сім'янки містять близько 60 % сухої речовини
87	Фізіологічна стиглість: задня частина антокарпія жовта. Листки обгортки мармурово-коричневі. Сім'янки містять близько 75–80 % сухої речовини
89	Повне досягання: сім'янки на внутрішній третині антокарпія темне і тверде. Задня частина антокарпія коричнева. Листки обгортки коричневі. Сім'янки містять

Продовження таблиці

1	2
	близько 85 % сухої речовини.
Основна стадія росту 9.	
92	Достигла рослина, сім'янки містять близько 90 % сухої речовини
97	Рослина суха і відмерла
99	Зібраний урожай (насіння)

2) Ознаки навпроти яких у другій колонці присутня одна з наступних позначок, обстежують таким чином:

(а) Спостереження проводять на повністю розвинених листках на верхній третині рослини.

3) Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До пункту 6 Таблиці ознак. Листок: зубці

1
окремі або
дуже дрібні

3
дрібні

5
помірні

7
великі

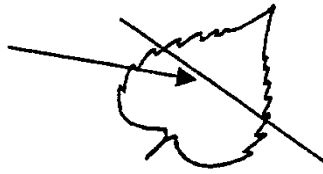
9
дуже великі

До пункту 7 Таблиці ознак. Листок: форма поперечного перерізу
Поперечний переріз визначають через середину листка.

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Поперечний переріз

1
сильно
увігнута

2
слабко увігнута

3
плеската

4
слабко випукла

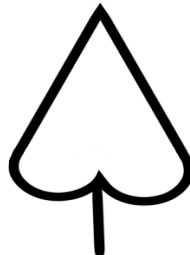

5
сильно випукла

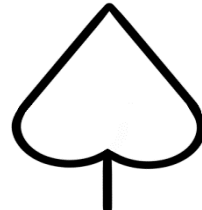
До пункту 8 Таблиці ознак. Листок: форма верхівки

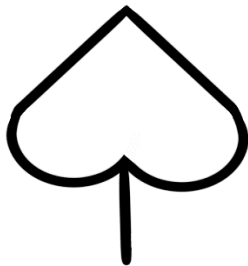
1
ланцета

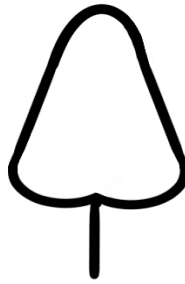
3
вузькотрикутна

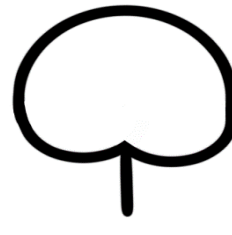
4
помірнотрикутна

5
широкотрикутна

7
від широкотрикутної
до округлої

9
округла

До пункту 9 Таблиці ознак. Листок: вушка

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

1

відсутні або
дуже малі

3

малі

5

помірні

7

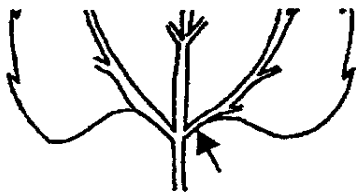
великі

9

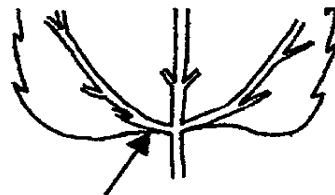
дуже великі

До пункту 10 Таблиці ознак. Листок: крила (паренхіма листка при основі бічних жилок)

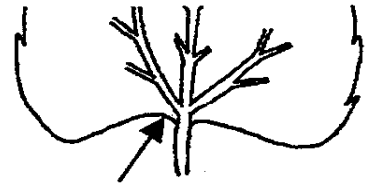
1

відсутні або слабо виражені

2

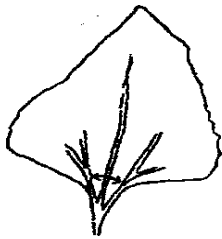
слабо виражені

3

сильно виражені

До пункту 11 Таблиці ознак. Листок: кут між найнижчими бічними жилками

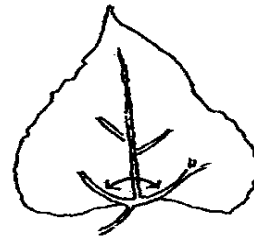
1

гострий

2

прямий або близький до прямого

3

тупий

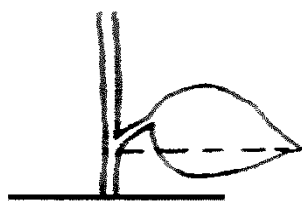
До пункту 12 Таблиці ознак. Листок: положення верхівки листка відносно місця прикріплення пластинки (на 2/3 висоти рослини)

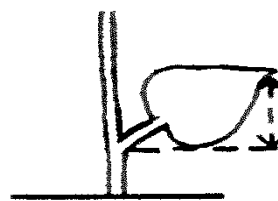
Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

3
нижче

5
на рівні

7
вище

До пункту 14 Таблиці ознак. Час початку цвітіння
Час початку цвітіння фіксують, коли 50 % рослин мають щонайменше хоча б одну розкрити та забарвлену язичкову квітку.

До пункту 16 Таблиці ознак. Язичкові квітки: за формою

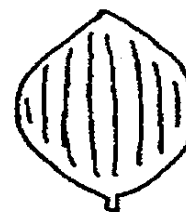
1
веретеноподібні

2
вужькоюяцеподібні

3
широкоюяцеподібні

4
округлі

До пункту 17 Таблиці ознак. Язичкові квітки: положення

1
плескате

2
зігнуте за довжиною

3
хвилясте

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

4

сильно зігнуте у напрямку кошика

5

сильно загнуте до задньої сторони кошика

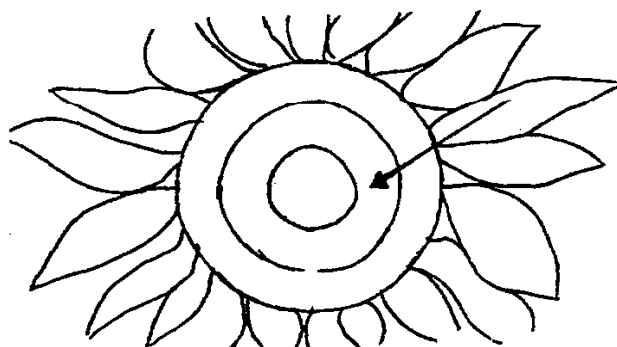
До пункту 19 Таблиці ознак. Язичкові квітки: забарвлення

Основне забарвлення язичкових квіток вважають колір, який займає найбільшу за площею поверхню. У випадках, коли забарвлення дуже схожі за шкалою, перевагу надають темнішому кольору.

До пунктів 21, 22 Таблиці ознак.

Трубчасті квітки: антоціанове забарвлення приймочки маточки

Трубчасті квітки: інтенсивність антоціанового забарвлення приймочки маточки

Антоціанове забарвлення спостерігають на приймочках у середній третині кошика, як тільки на верхівці пиляків з'являється пилок.

До пункту 24 Таблиці ознак. Листки обгортки: за формою
Обстежують за виключенням диференційованої верхівки.

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

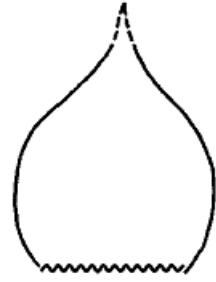
1

чітко видовжені

2

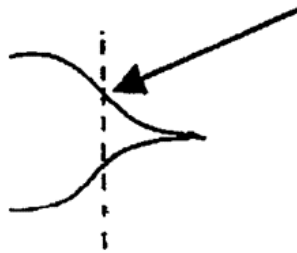
нечітко видовжені, нечітко округлі

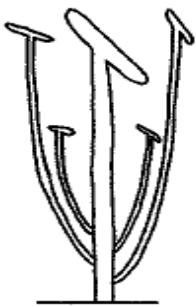
3

чітко округлі

До пункту 25 Таблиці ознак. Листки обгортки: верхівка за довжиною

До пункту 30 Таблиці ознак. Лише для сортів з наявним галузненням рослин. Рослина: тип галузнення

1

лише біля
основи

2

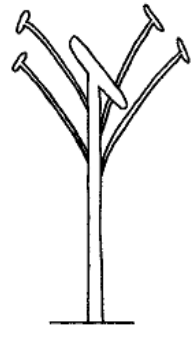
переважно біля
основи

3

за всією висотою

4

переважно біля
верхівки

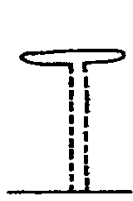
5

лише на
верхівці

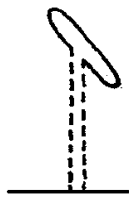
До пункту 32 Таблиці ознак. Кошик: положення

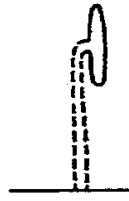
Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

1
горизон-
тальне

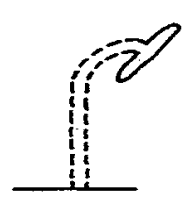
2
нахилене

3
вертикальне

4
напівобернене
донизу
з прямим стеблом

5
напівобернене
донизу з зігнутим
стеблом

6
обернене донизу
з прямим
стеблом

7
обернене донизу зі
злегка зігнутим
стеблом

8
обернене донизу з
сильно зігнутим
стеблом

9
дуже обернене

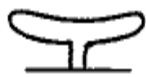
До пункту 33 Таблиці ознак. Кошик: діаметр

У випадку сортів з наявним галузненням рослин, спостереження потрібно проводити на центральному кошику.

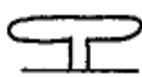
До пункту 34 Таблиці ознак. Кошик: за формою з боку сім'янок

1
сильно
увігнутий

2
злегка
увігнутий

3
плескатий

4
злегка
випуклий

5
сильно
випуклий

6
деформо-
ваний

До пункту 36 Таблиці ознак. Сім'янка: форма

1
видовжена

2
вужькоюйцеподібна

3
широкоюйцеподібна

4
округла

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

До пункту 38 Таблиці ознак. Сім'янка: основне забарвлення

Основне забарвлення сім'янки – це колір, який забарвлює більшу частину її поверхні.

У випадках, коли забарвлення дуже схожі за шкалою перевагу надають темнішому кольору.

До пункту 39 Таблиці ознак. Сім'янка: смужки на краях

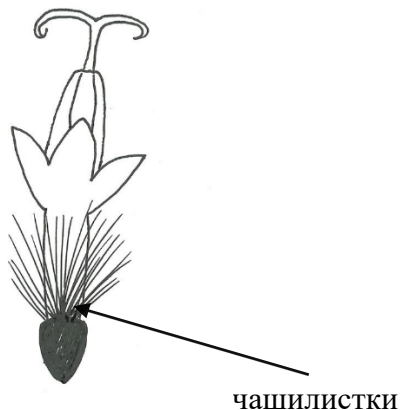

До пункту 40 Таблиці ознак. Сім'янка: смужки між краями

До пункту 46 Таблиці ознак. Трубчасті квітки: антоціанове забарвлення чашолистків

Спостереження проводять у середній третині кошика.

До пункту 47 Таблиці ознак. Трубочасті квітки: антоціанове забарвлення пиляків

Спостереження проводять на приймочки маточки відразу після того, як пилок з'явиться на верхівці пиляка.

Використана література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability apply to all varieties of *Helianthus annuus* L. UPOV TG /81/7, Geneva. 2023-08-31. – 47 P. URL: <https://www.upov.int/documents/d/upov/tg-documents-en-tg081.pdf>

Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56